

جستجوگران امید

تیرماه
۱۳۹۹

منطقه حفاظت شده سیرخون
و منطقه آزاد مرزی

صفحه ۸

منطقه حفاظت شده پروند

صفحه ۶

منطقه حفاظت شده درونه
و پناهگاه حیات وحش
دشت لاغری

صفحه ۴

انجمن یوزپلنگ ایرانی از ابتدای دهه ۹۰ شمسی عموماً مناطق حفاظت شده‌ای را که دارای شواهد حضور یوزپلنگ آسیایی بوده‌اند مورد پایش قرار داده است. نتایج این پایش‌ها نشان می‌دهد روند جمعیتی این گونه سیر نزولی داشته است. به طوری که برخی مناطق زادآوری جدیدی ثبت نشده و در برخی مناطق نرخ مرگ و میر بیش از زاد و ولد بوده است. متأسفانه آخرین مقالات علمی جمعیتی کمتر از ۴۰ عدد را برآورد می‌کنند. این امر سبب نگرانی بسیاری از کارشناسان شده است. با کم‌رنگ شدن امید برای یافتن یوزپلنگ جدید در مناطق تحت حفاظت سازمان محیط زیست، انجمن بر آن شد راه حلی برای پایش و جستجوی مناطق آزاد و کمتر مطالعه شده بیابد.

گروه «جستجوگران امید»، تلاش خواهد کرد در مناطقی که پیش از این مطالعه منسجمی انجام نشده، وارد شده و رد و آثار جدیدی از یوزپلنگ در آنها بیابد. انجمن امیدوار است با بسیج ملی و مشارکت همگانی تمامی شواهد حضور یوزپلنگ در کشور را بررسی و گزارش کند. امیدواریم افراد بیشتری از یوزپلنگ در کشور شناسایی شوند. گروه جستجو از ابتدای سال ۱۳۹۹ فعالیت خود را آغاز کرده است و به صورت دوره‌ای گزارش‌های مالی و عملکردی مستقلی از سایر پروژه‌ها برای عموم ارائه خواهد داد. شما نیز می‌توانید با همراهی خود در جستجوی امید برای یوزپلنگان ایرانی همراه شوید.

انجمن یوزپلنگ ایرانی

انجمن یوزپلنگ ایرانی، یک مؤسسه غیردولتی زیست محیطی، مستقل و غیرانتفاعی فعال است که از مرداد ماه سال ۱۳۸۰ با شماره ثبت ۱۳۶۴۰ به صورت رسمی فعالیت خود را آغاز کرده است. محل دفتر مرکزی این انجمن در تهران واقع شده و حوزه فعالیت آن در سراسر کشور است. انجمن با دیگر سازمان‌های مردم‌نهاد در سایر استان‌ها همکاری نزدیک دارد و به همکاری با سایر نهادهای فعال در زمینه حیات وحش در سطح بین‌المللی نیز می‌پردازد.

انجمن، یوزپلنگ آسیایی را به عنوان پرچمی برای حفاظت در ایران می‌داند و درکنار آن اهمیت زیادی برای سایر گوشتخواران قائل است. به عبارت دیگر، حیطه فعالیت انجمن متمرکز بر «گوشتخواران» ایران بوده و در زمینه پژوهش و مطالعه روی آنها و تنویر افکار جوامع محلی و در نهایت حفاظت از آنها تلاش می‌کند.

اساس فعالیت‌های انجمن یوزپلنگ ایرانی بر پژوهش، آموزش و مشارکت استوار است. بدین ترتیب تلاش می‌کند تا از جهات مختلف به حفظ گونه و زیستگاه کمک کند. بدین منظور، انجمن در زیستگاه‌های مختلف ابتدا به مطالعه و بررسی بوم شناختی گونه هدف و زیست بوم آن می‌پردازد و سپس بر اساس نتایج بدست آمده، فعالیت‌های حفاظتی، آموزشی و یا مشارکت مردمی مناسب را طرح ریزی می‌کند. در این راستا، محیط بانان و سازمان‌های مردم‌نهاد محلی، همکاران اصلی انجمن در مناطق به شمار می‌روند.

پیشینه سفر

زیستگاه‌های استان خراسان رضوی همواره دارای گزارش‌های تأیید شده از حضور یوزپلنگ آسیایی بوده است. داده‌هایی مبنی بر حضور یوزپلنگ آسیایی در مناطقی همچون درونه در شهرستان بردسکن، شهرستان خواف و تایباد، منطقه پروند و شیر احمد سبزوار و... در سال‌های گذشته به ثبت رسیده‌اند. این داده‌ها به شکل پراکنده طی سال‌ها ثبت شده و برنامه‌ریزی حفاظتی بر پایه آنها را با چالش مواجه کرده است. به منظور طراحی یک برنامه حفاظتی مدون و دارای پشتوانه در استان، نیاز است بررسی‌های میدانی به شکل علمی و پیوسته انجام گیرد.

در تیرماه سال جاری جلسه‌ای با حضور کارشناسان اداره کل حفاظت محیط زیست خراسان رضوی و انجمن یوزپلنگ ایرانی برگزار و زمینه‌های همکاری بررسی شد. بر اساس توافقات انجام گرفته، قرار بر این شد تا بررسی زیستگاه‌های خراسان رضوی با همراهی کارشناسان اداره کل آغاز شود تا بتوان زیستگاه‌های شمالی یوزپلنگ آسیایی را به شکل یکپارچه‌تر پایش و حفاظت کرد. به طور قطع جمع‌آوری داده‌های پراکنده از دیگر زیستگاه‌های یوزپلنگ کمکی شایان به افزایش دانش نسبت وضعیت ناپایدار یوزپلنگ در ایران خواهد کرد. نیل به این امر هدفی است که انجمن یوزپلنگ ایرانی آن را در قالب پروژه «جستجوگران امید» دنبال می‌کند.

منطقه حفاظت شده درونه و پناهگاه حیات وحش دشت لاغری

- نام شهرستان: بردسکن
- تاریخ: ۱۲ و ۱۳ تیر ۱۳۹۹
- تیم پایش:

کارشناسان انجمن یوزپلنگ ایرانی، کارشناسان اداره کل محیط زیست خراسان رضوی، رئیس شهرستان بردسکن، محیط بانان و همیاران منطقه

- مساحت منطقه:
- درونه ۷۱۰۰۰ هکتار
- دشت لاغری ۲۷۰۰۰ هکتار
- طول تقریبی پایش: ۲۰۰ کیلومتر
- نحوه پایش:

پایش میدانی همراه با خودرو، مصاحبه با روستاییان و دامداران، ردزنی در مسیرهایی که قبلاً یوز دیده شده است

- توصیف زیستگاه:

منطقه حفاظت شده درونه و پناهگاه حیات وحش دشت لاغری، به طور کامل همجوار منطقه توران در استان سمنان قرار دارند. کال سبز که از شمال منطقه منشا می‌گیرد در ادامه مسیرش، به کال شور می‌ریزد و در فصول گرم سال هم آب دارد. هوای

خوب منطقه که برگرفته از توپوگرافی و زمین ساخت متنوع منطقه است، کریدور پشتیبان خوبی برای حضور یوز در فصول گرم سال فراهم آورده است. با تحلیل شنیده‌ها و دیده‌ها، می‌توان این فرض را قوی دانست که در فصول گرم سال، آمد و شد یوزپلنگ از توران به این منطقه، به دلیل آب و هوای بهتر درونه صورت می‌گیرد. منطقه حفاظت شده درونه دارای توپوگرافی کوهستانی و یا تپه‌های مرتفع است و در شمال آن، پناهگاه حیات وحش دشت لاغری، کم ارتفاع‌تر و تپه ماهوری‌تر است.

- محل مشاهدات:

غالب مشاهدات و گزارش‌های یوزپلنگ نیز طی سال‌های اخیر، در محدوده شمال و شمال غرب منطقه حفاظت شده درونه و عموماً خارج از مرزهای منطقه و محدوده میانی دشت لاغری واقع شده است.

سال گذشته چهار معلم در مسیر، یک یوز ماده و سه توله مشاهده کرده بودند که محل مشاهده از نزدیک بررسی شد.

- گونه‌های گزارش شده: یوزپلنگ، پلنگ، گرگ، کفتار، کاراکال، علفخواران، گربه پلاس

- برآیند کارشناسی نسبت به وضعیت تنوع زیستی و تراکم گونه ای:

در بررسی‌ها رد پای گرگ و کفتار و رد پاهایی مشکوک به یوزپلنگ مشاهده شد. همچنین تعدادی رد پای آهو و قوچ و میش نیز مشاهده شد. به طور کلی به نظر می‌رسد حیات وحش در این دو منطقه، تحت تاثیر تعارض حضور دام قرار دارد. با توجه به شواهد، حضور یوزپلنگ در منطقه بسیار محتمل است و نیازمند مطالعات بیشتر و اقدامات عاجل.

- تعارضات:

تعارض حضور دام در منطقه، یکی از اصلی ترین تعارضاتی است که مناطق درونه و دشت لاغری با آن مواجه هستند، برخی از این گله‌ها در تمام فصول سال به طور ثابت در منطقه به سر می‌برند. همچنین دو معدن فعال نیز در منطقه وجود دارد.

- ملاقات با مردم محلی:

حدود یک هفته قبل از حضور تیم در منطقه، یک فرد محلی در جنوب غربی منطقه یک مادر و توله مشاهده کرده بود که علاوه بر بررسی محل مشاهده، مصاحبه نیز با فرد محلی برای اطمینان از شناسایی صورت گرفت.

سال ۱۳۹۱ مشاهده و تصویربرداری از یک فرد یوزپلنگ در پناهگاه حیات وحش درونه امیدها را برای حضور یوزپلنگ در این استان زنده کرد

پناهگاه حیات وحش پروند

۱۲

۱۳

۱۴

• محل مشاهدات:
گزارش‌هایی از شمال و غرب منطقه یعنی نزدیک به کریدور عباس‌آباد و زمان آباد توران ثبت شده که هیچگاه مستند نشده است. همچنین گزارش‌هایی از جنوب منطقه وجود داشت که احتمالاً به سمت ذخیره‌گاه زیستکره توران مرتبط می‌شوند.

• گونه‌های گزارش شده:
کاراکال، کفتار، گربه وحشی

• برآیند کارشناسی نسبت به وضعیت تنوع زیستی و تراکم گونه‌ای:
خرگوش و قوچ و میش گونه‌های مشاهده شده در منطقه بودند. به دلیل چرای بی‌رویه، تراکم طعمه دشتی پایین بود اما به گفته محیط‌بانان جمعیت مناسب قوچ و میش در تپه ماهورها حضور دارند.

• تعارضات:
منطقه پروند وسعت کمی دارد. منطقه از شمال، شرق و جنوب با سکونتگاه‌های انسانی و از غرب با ریگزاری نسبتاً وسیع محدود شده است. لذا پروند همچون جزیره‌ای کوچک و آسیب‌پذیر می‌نماید. حضور کارخانه سیمان در مجاورت منطقه از دیگر تعارضاتی است که منطقه با آن روبه‌روست.

• ملاقات با مردم محلی:
به دنبال وجود گزارشات متعددی از مشاهده یوز در روستاهای مختلف، از روستاهایی همچون لندران، ذوالفرخ و صبری بازدید به عمل آمد. در گفت‌گو با مردم محلی اطلاعات بیشتری به دست آمد و برای آشنایی بیشتر آنها، پوستر آموزشی اینفوگرافیک یوزپلنگ توزیع شد.

• نام شهرستان: سبزوار
• تاریخ: ۱۴ تیر ۱۳۹۹

• تیم پایش:
کارشناسان انجمن یوزپلنگ ایرانی، کارشناسان اداره کل محیط زیست خراسان رضوی، کارشناس اداره حفاظت محیط‌زیست شهرستان سبزوار و محیط‌بانان منطقه
• مساحت منطقه:
۱۶۰۰۰ هکتار
• طول تقریبی پایش:
۱۱۰ کیلومتر

• نحوه پایش:
پایش میدانی همراه با خودرو، مصاحبه با روستاییان و دامداران، ردزنی در مسیرهایی که قبلاً یوز دیده شده
• توصیف زیستگاه:

منطقه حفاظت شده پروند، حول کوه پروند در بخش روداب استان خراسان رضوی در حوزه استحفاظی شهرستان سبزوار واقع شده است. در گذشته ناحیه کوهپایه‌ای اطراف کوه پروند محدوده زیستگاهی مناسبی را برای یوزپلنگ ایجاد کرده است. ریگزار واقع شده در غرب منطقه، پروند را از ذخیره‌گاه زیستکره توران جدا می‌کند.

تراکم روستا در منطقه بسیار پایین است و به روستاهای حاشیه زیستگاه محدود می‌شود. جاده‌های قابل تردد برای خودرو بسیار پایین هستند و اصلی‌ترین جاده ورود به منطقه از جنب محیط‌بانی می‌گذرد.

کارخانه سیمان در مرز شرقی منطقه از تهدیدات اصلی تخریب زیستگاه در منطقه است. با این وجود گله‌های قوچ و میش در دامنه‌های مشرف به کارخانه قابل رویت بودند.

۱۵

۱۱

منطقه حفاظت شده سیرخون و منطقه آزاد مرزی

۱۶

سال گذشته فرماندهی از هنگ مرزی در نزدیکی مرزیک یوزپلنگ را نزدیک یک گله آهو مشاهده کرد که مشخصات ارائه شده بسیار به واقعیت نزدیک بود.

• توصیف زیستگاه:
منطقه مرزی دارای امنیت بالایی به نسبت سایر مناطق است. ورود دام و دامدار از یک فاصله مشخصی ممنوع است؛ فقط شترها می‌توانند تا مرز تردد کنند که ردشان هم به خوبی دیده می‌شود. به دلیل حضور مرزبان‌ها، امنیت بالا و ممنوعیت تردد جمعیت حدود ۲۰۰ راس آهو در منطقه وجود دارد که به خوبی نیز با چشم غیر مسلح دیده می‌شوند و تقریباً ترسی از انسان ندارند. همچنین منطقه از پوشش گیاهی خوبی بهره‌مند است.

• تعارضات:
وجود معادن عظیم و متعدد و تخریب‌های گسترده به طور قطع بزرگترین تعارض منطقه است که حضور بی ضابطه دام در منطقه همچون باقی مناطق در از بین رفتن پوشش گیاهی و پایین آمدن امنیت، نقش مهمی دارد. همچنین حضور شکارچی‌های محلی در روستاهای مجاور منطقه، تعارض دیگری به حساب می‌آید.

• ملاقات با مردم محلی:
به دلیل تراکم کم سکونتگاه‌های انسانی، ملاقات‌هایی با گله‌داران و ساربان‌ها انجام شد و پس از کسب اطلاعات در مورد مشاهداتشان نکات لازم برایشان شرح داده شد.

• محل مشاهدات:
سال گذشته تصویر تایید شده‌ای از یوزپلنگ توسط کارمندان معدن ثبت شد که گمانه‌ها را در مورد حضور یوزپلنگ در خواف پر رنگ‌تر کرد و امیدها را بیشتر. در بررسی‌های تیم کارشناسی ردی از یوزپلنگ دیده نشد ولی رد متنوعی از گوشتخواران شناسایی شد.

• گونه‌های گزارش شده:
گفتار، گربه شنی، آهو، پلنگ، گرگ

• نام شهرستان: خواف
• تاریخ: ۱۵ و ۱۶ تیر ۱۳۹۹

• تیم پایش:
کارشناسان انجمن یوزپلنگ ایرانی، کارشناسان اداره کل محیط زیست خراسان رضوی، محیط بان و همیار منطقه

• مساحت منطقه حفاظت شده سیرخون:
۵۴۳۲۸ هکتار
• طول تقریبی پایش:
۱۱۲ کیلومتر

• نحوه پایش:
پایش میدانی همراه با خودرو، مصاحبه با فرمانده‌های دو هنگ مرزی، رد زنی در محل‌هایی که احتمال عبور یوزپلنگ وجود داشت، مصاحبه با دامدارها و روستایی‌ها

۱۵

«جستجوگران امید» در خارج از مناطق حفاظت شده با تکیه بر کمک‌های مردم محلی قصد دارد وضعیت یوزپلنگ در مناطقی که هیچگاه پایش نشده‌اند بررسی کند. نتایج پایش‌های جمعیت یوزپلنگ آسیایی در زیستگاه‌های این گونه بسیار نگران کننده است. در برخی از زیستگاه‌ها زادآوری و فرد جدیدی مشاهده نمی‌شود. تیم این پروژه «امید» دارد یوزپلنگانی در مناطق جدید پیدا کند.

عکاسان:

مرتضی پورمیرزای ۱ ۵ ۶ ۸ ۱۱ ۱۳

اداره کل محیط زیست خراسان رضوی ۲ ۳ ۴

محمود رمضان نژاد ۷

سعید شفیعیان ۹

عطیه تک تهرانی ۱۰ ۱۲ ۱۷

موسی امت محمدی ۱۴

عبدالاحد سربوزی ۱۵ ۱۶

☎ ۰۲۱-۶۶۵۷۲۸۹۶

🌐 www.hope.wildlife.ir

